

Examen VMBO-KB
2013

tijdvak 1
maandag 27 mei
13.30 - 15.30 uur

economie CSE KB

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 38 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Het kleine café

Bij de beantwoording van de vragen 1 tot en met 6 hoef je géén gebruik te maken van een informatiebron.

Pieter is de eigenaar van café Pieter in een klein dorpje in het noorden van Nederland. De klanten die bij Pieter komen zijn erg verschillend. Hij heeft ongeveer vijftien vaste klanten, die gemiddeld drie avonden per week aan de bar zitten. Verder komen er vaste groepen één keer per week, zoals de kaartclub, de biljartclub en de voetbalvereniging. Pieter is echter nog niet helemaal tevreden, want hij wil graag meer jeugd in zijn café. Hij maakt de onderstaande folder.

Vanaf heden iedere vrijdagavond

😊JEUGDKORTING😊

en

☹JEUGDBELASTING☹

De korting en belasting zijn afhankelijk van jouw leeftijd. Voor ieder jaar dat je jonger bent dan 40 jaar krijg je 1% korting en/of betaal je 1% belasting. Korting op frisdrank, belasting op alcoholische dranken.

Minimale leeftijd 16 jaar.

- 1p 1 In de marketingmix spreken we over de verschillende p's. In de folder maakt Pieter gebruik van een p uit de marketingmix. Welke van de p's heeft Pieter gebruikt in zijn folder?
- A personeel
 - B plaats
 - C prijs
 - D product

- 3p 2 Anneke en Elsa lezen de folder en bezoeken vrijdags Pieters café, want ze hebben enorme dorst. Ze zijn beiden 16 jaar. Anneke drinkt 1 biertje en 2 cola. Elsa drinkt 2 cola en 1 glas wijn. Bekijk de onderstaande prijslijst.

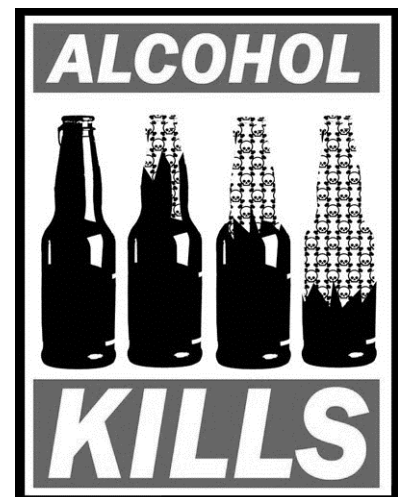
Prijслиst café Pieter	
Bier	€ 1,90
Wijn	€ 2,00
Frisdrank	€ 1,70

→ Wat moeten zij in totaal (inclusief de korting en de belasting) betalen? Bereken hiervoor eerst het totaalbedrag voor de drank, daarna het totaalbedrag voor de jeugdbelasting, het totaalbedrag voor de jeugdkorting en het eindbedrag. Schrijf je berekening op

- 1p 3 Pieter verdient erg weinig aan de jongeren. Toch is het voor hem belangrijk dat hij de jeugd aan zich bindt.
→ Noem een reden waarom dit voor Pieter belangrijk is.

- 1p 4 Pieter krijgt onderstaande poster toegezonden met de vraag of hij die in zijn café wil ophangen.
Waarvan is deze poster een voorbeeld?

- A commerciële reclame
- B ideële reclame
- C merkreclame
- D sluikreclame

vertaling: alcohol doodt

- 1p 5 Anneke vindt het wel gezellig in het café. Ze gaat regelmatig met Elsa wat drinken. Haar moeder is minder blij. “Je hebt de afgelopen maand € 30 besteed in het café, terwijl je in totaal maar € 75 per maand te besteden hebt”, zegt ze. “Nou mam, volgens het Nibud besteedt een meisje van 16 gemiddeld € 31 per maand aan frisdrank en alcohol, dus wat zeur je nou?”, zegt Anneke. “Ja, maar volgens datzelfde Nibud is die € 31 slechts 13% van hun inkomen, terwijl dat bij jou 40% is.”
→ Wat is de verklaring voor het feit dat Anneke in euro's minder, maar in procenten meer uitgeeft aan frisdrank en alcohol dan een meisje van 16 gemiddeld uitgeeft?

- 1p 6 Pieter wil zich steeds meer gaan richten op de jongeren. Zijn vrouw twijfelt of dat wel verstandig is: "Misschien is dit wel helemaal niet zo verstandig. Je zou wel eens minder omzet kunnen krijgen met dit beleid."
→ Geef een argument voor de mening van de vrouw van Pieter.

Vleesvervangers

Bij de beantwoording van de vragen 7 tot en met 13 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 en 2 in de bijlage.

Veel mensen houden van vlees, maar steeds meer mensen willen minder vlees eten. Daarom zijn er vleesvervangers op de markt verschenen. Vleesvervangers worden gemaakt van plantaardig eiwit. Het eiwit kan bijvoorbeeld afkomstig zijn van soja, schimmels, paddenstoelen of lupine.

- 1p 7 In 2001 werd voor 27 miljoen euro aan vleesvervangers gekocht in Nederland. In 2009 was de verkoop toegenomen tot 62 miljoen euro. Dat is een toename van ongeveer 130%.
In 2009 werd voor 5,5 miljard euro aan vlees gegeten.
→ Druk de consumptie van vleesvervangers in 2009 uit in procenten van de vleesconsumptie. Schrijf je berekening op.

Dirk Bot is net een eigen bedrijf in vleesvervangers gestart. Dirk vindt dat de Nederlandse bevolking meer vleesvervangers moet gaan eten. "Vleesvervangers eten is zo veel beter voor het milieu dan vlees eten", zegt Dirk.
"Voor de productie van elke kilo vlees is 2 tot 7 kilo veevoer nodig." "Nou, dat is toch niet erg?", zegt Erik, de vriend van Dirk. Dirk: "Jawel, want de kosten van het voer voor de dieren zijn maatschappelijke kosten." "Nee hoor," zegt Erik, "ze behoren niet tot de maatschappelijke kosten."

- 1p 8 Wie heeft om welke reden gelijk?
- A Dirk, want de kosten van het voer worden doorberekend in de verkoopprijs.
 - B Dirk, want de kosten van het voer worden niet doorberekend in de verkoopprijs.
 - C Erik, want de kosten van het voer worden doorberekend in de verkoopprijs.
 - D Erik, want de kosten van het voer worden niet doorberekend in de verkoopprijs.

Dirk heeft een eigen fabriek met een productiecapaciteit van 800.000 kilo vleesvervangers per jaar. Het eerste jaar verwacht hij 120.000 kilo te verkopen. Wanneer hij alles verkoopt, gaat hij in het tweede jaar de productie vergroten.

Gebruik informatiebron 1.

- 2p 9 Bereken de nettowinst of het nettoverlies in het eerste jaar. Schrijf je berekening op.
- 1p 10 Wanneer de productie van Dirk in het tweede jaar verdubbelt, is het niet zo dat de totale kosten ook verdubbelen.
→ Vul op de open plekken de juiste woorden in.
Doe het zo: Noteer de getallen (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij ieder getal het juiste woord in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Als de productie verdubbelt, zullen de variabele kosten(1).....
(toenemen; afnemen; gelijk blijven) en de vaste kosten zullen(2).....
(toenemen; afnemen; gelijk blijven).
Daarom zullen de totale kosten niet verdubbelen.

Gebruik informatiebron 2.

- 1p 11 Dirk betwijfelt of de mensen snel zullen overstappen op het kopen van vleesvervangers, omdat ze nu nog vaak duurder zijn dan een stukje echt vlees.
→ Hoeveel keer is vleesvervangend gehakt duurder dan gewoon gehakt?
Schrijf je berekening op.
- 1p 12 “Wil ik bereiken dat de mensen meer vleesvervangers gaan kopen”, zegt Dirk, “dan zal ik meer aan marketing moeten doen.”
→ Hoe kan Dirk zijn afzet vergroten met behulp van het marketinginstrument **product**?
- 2p 13 De productie van vleesvervangers is volgens velen minder belastend voor het milieu dan de productie van vlees. Daarom zou volgens Dirk ook de overheid de verkoop van vleesvervangers moeten stimuleren.
→ Noem twee maatregelen die de overheid zou kunnen nemen om de verkoop van vleesvervangers te stimuleren.

China: van ontwikkelingsland naar wereldmacht?

Bij de beantwoording van de vragen 14 tot en met 19 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 3 en 4 in de bijlage.

Uit de krant:

Door de economische crisis in 2009 kreeg de westerse wereld de neiging om de binnenlandse markten te beschermen. Dit kan een nadeel zijn voor derdewereldlanden, zoals India, China en landen in Afrika.

- 2p 14 India en China zijn opkomende economieën, maar zij behoren volgens velen nog tot de ontwikkelingslanden of derdewereldlanden.
→ Noem twee kenmerken van ontwikkelingslanden.
- 1p 15 De Wereldhandelsorganisatie spreekt vaak over protectionisme. Wat is de economische betekenis van het begrip protectionisme?
A het beschermen van de binnenlandse markt
B het beschermen van de overheid
C het beschermen van de vrijhandel
D het beschermen van de wereldmarkt
- 2p 16 De Wereldhandelsorganisatie streeft ernaar de wereldhandel vrijer te maken. Het motief daarvoor is dat vrijhandel de wereldhandel doet toenemen.
→ Wat is het gevolg van vrijhandel voor China?
Doe het zo: Noteer de getallen (1), (2), (3) en (4) op je antwoordblad. Vul bij ieder getal het juiste woord in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
- Bij vrijhandel worden onder andere de invoertarieven voor producten uit China ... (1) ... (ingevoerd / afgeschaft). Hierdoor krijgt China met zijn producten een ... (2) ... (betere / slechtere) concurrentiepositie ten opzichte van producten uit de rijkere landen. Hierdoor neemt de export van China ... (3) ... (toe / af). Dat betekent ... (4) ... (meer / minder) inkomsten voor China.
- 1p 17 De inkomsten van een land bepalen mede of een land welvarend is. Zo was in Nederland in 2008 het inkomen per hoofd van de bevolking € 36.850. Nederland had toen een bevolking van 16,7 miljoen mensen. Het (nationaal) inkomen van China in 2008 bedroeg 3.013 miljard euro. De bevolking bedroeg 1.320 miljoen mensen (bijna 20% van de wereldbevolking).
→ Hoe groot was het inkomen per hoofd van de bevolking van China in 2008? Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p 18 Een groot deel van het inkomen van China werd verdiend met de uitvoer van goederen en diensten.
→ Hoeveel procent van de totale uitvoer uit China gaat naar Nederland? Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 4.

- 1p 19 Er zijn economen die China indelen bij de zogenaamde opkomende economieën. Zij beweren dat China geen ontwikkelingsland meer is. Zij baseren dat vooral op de verdeling van het nationaal inkomen over de verschillende sectoren.
→ Welk gegeven in informatiebron 4 duidt erop dat China geen ontwikkelingsland meer is? Leg je antwoord uit.

Lenen kost geld

Bij de beantwoording van de vragen 20 tot en met 25 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 in de bijlage.

Je kent vast wel de reclames over geld lenen. Door deze reclames wordt geld lenen blijkbaar door velen als de normaalste zaak van de wereld beschouwd. Extra geld, dat klinkt aantrekkelijk. Dat vindt Wim, een veertigjarige onderwijsmanager uit Beneden Leeuwen ook wel.

- 1p 20 Veel mensen lenen geld voor de aanschaf van een duurzaam consumptiegoed. Men onderscheidt nog meer motieven om geld te lenen.
→ Noem nog één ander motief van mensen om geld te lenen.

Gebruik informatiebron 5.

- 2p 21 Een voorbeeld van een duurzaam consumptiegoed is een lcd-tv. Wim wil heel graag een lcd-tv aanschaffen. Hij ziet de advertentie uit de informatiebron. Wim wil de tv niet contant betalen, want dan is al zijn spaargeld op. Hij vraagt zich af wat de tv hem méér kost als hij voor financiering kiest.
→ Laat met een berekening zien dat de prijs van deze tv bij financiering ruim 57% hoger is dan de prijs bij contante betaling. Schrijf je berekening op.

- 2p 22 Verschillende instanties geven de consument voorlichting over geld lenen. Eén van die instanties is het Nibud. Na een tip van zijn buurvrouw bezoekt Wim de website van het Nibud. Het Nibud adviseert consumenten: "Stel uzelf twee vragen voor u een lening aangaat."
→ Maak de zinnen kloppend door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de getallen (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de getallen de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Kunt u het bedrag ook zelf sparen?

Is de aankoop wel echt zo dringend nodig? Lenen kost namelijk altijd geld door de ... (1) ... (rente / aflossing / rente én aflossing) die u moet betalen.

Past de lening in uw begroting?

Een lening geeft een maandelijkse aflossingsverplichting. De ... (2)... (dagelijkse uitgaven / vaste lasten / incidentele uitgaven) worden hierdoor dus hoger.

- 1p 23 Vrijwel iedereen die een krediet heeft, is geregistreerd bij het Bureau Krediet Registratie (BKR) in Tiel. Bij het BKR is bekend welke kredieten iemand op dit moment heeft en welke kredieten iemand de afgelopen vijf jaar heeft beëindigd. Kredietverleners kunnen informatie over een consument opvragen bij het BKR.
→ Leg uit waarom vooral kredietverleners belang hebben bij deze informatie.

- 1p 24 Banken maken veelvuldig gebruik van informatie van het BKR. Ook de consument heeft financieel voordeel van het registreren van een lening bij het BKR. Hieronder staan drie tussenstappen.
1 Banken hebben lagere kosten.
2 Banken lopen minder risico.
3 Banken brengen minder kredietkosten in rekening.

In welke regel staan de tussenstappen in een logische volgorde?

- A registratie van de lening bij het BKR → 1 → 2 → 3 → financieel voordeel consument
B registratie van de lening bij het BKR → 1 → 3 → 2 → financieel voordeel consument
C registratie van de lening bij het BKR → 2 → 1 → 3 → financieel voordeel consument
D registratie van de lening bij het BKR → 2 → 3 → 1 → financieel voordeel consument
E registratie van de lening bij het BKR → 3 → 1 → 2 → financieel voordeel consument
F registratie van de lening bij het BKR → 3 → 2 → 1 → financieel voordeel consument

- 1p 25 Wim heeft nog steeds geen lcd-tv gekocht. Hij is er ondertussen wel achter gekomen dat er heel wat instanties zijn die zich bemoeien met het lenen van geld door consumenten: het Nibud, het BKR, de overheid. Wim vindt het allemaal erg overdreven. Hij zegt: "Ik kan zelf heel goed beslissen of ik geld leen of niet."
→ Ben jij het eens of oneens met Wim? Geef een passend argument voor je mening.

Toerisme in Nederland

Bij de beantwoording van de vragen 26 tot en met 31 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 6 en 7 in de bijlage.

Een dagje naar een pretpark, een rondvaart door de Amsterdamse grachten of drie weken kamperen op Texel? Dit zijn allemaal voorbeelden van toerisme. Toerisme is in Nederland een belangrijk onderdeel van de sector dienstverlening. Jaarlijks bezoeken ongeveer 10 miljoen buitenlandse gasten Nederland. Daarnaast overnachten Nederlanders zelf zo'n 16 miljoen keer in eigen land. Verder zijn er ook nog de dagtrips die in eigen land worden gemaakt.

Gebruik informatiebron 6.

- 1p 26 Hoe groot was het totaal aantal buitenlandse verblijfsgasten op Nederlandse campings in 2008? Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 6.

- 1p 27 Bereken het gemiddeld aantal nachten dat een buitenlandse verblijfsgast in 2008 op een Nederlandse camping doorbracht. Als je het antwoord op de vorige vraag niet hebt, gebruik dan als aantal buitenlandse verblijfsgasten 714.360. Schrijf je berekening op.
- 1p 28 In Drimmelen, Noord-Brabant, zijn Bart en Klazien de hardwerkende eigenaren van boerderijcamping De Groene Hoeve. Het bedrijf heeft 30 kampeerplaatsen en 10 vakantiehuisjes. De Groene Hoeve heeft een heel goed jaar achter de rug. Er waren meer gasten en overnachtingen dan ooit tevoren. Bart en Klazien hebben dat voor elkaar gekregen met minder personeel.
Welke conclusie is juist?
- A De arbeidsproductiviteit per jaar is gedaald.
 - B De arbeidsproductiviteit per jaar is gelijk gebleven.
 - C De arbeidsproductiviteit per jaar is gestegen.

Gebruik informatiebron 7.

- 2p **29** Berend, de oudste broer van Klazien, doet de financiële administratie voor De Groene Hoeve. Berend is nog druk bezig om alle financiële gegevens van afgelopen jaar te verwerken, maar een paar zaken heeft hij al aan Bart en Klazien doorgemailed.
→ Bereken voor De Groene Hoeve de nettowinst in euro's. Schrijf je berekening op.

- 1p **30** De schoolvakanties zijn de drukste perioden voor De Groene Hoeve. In Nederland worden schoolvakanties gespreid. De leerlingen in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs hebben niet allemaal op hetzelfde moment vakantie. Voor de vakantiespreiding is Nederland verdeeld in drie regio's, namelijk noord, midden en zuid.
→ Verklaar waarom de vakantiespreiding in Nederland een positieve invloed heeft op het bedrijfsresultaat van bedrijven als De Groene Hoeve.

- 2p **31** Bart en Klazien hebben plannen om hun bedrijf op termijn om te bouwen tot een klimaatneutrale boerderijcamping. Klimaatneutraal houdt in dat de CO₂-uitstoot van de camping tot nul wordt teruggebracht door energiebesparende maatregelen en inkoop van duurzame energie. Bart en Klazien willen dit gaan doen omdat ze milieubewuste mensen zijn, maar ze verwachten dat die stap zeker ook invloed zal hebben op de bedrijfsvoering en het bedrijfsresultaat.
→ Maak de zinnen kloppend door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de getallen (1), (2), (3), (4) en (5) op je antwoordblad. Vul bij de getallen de juiste woorden in. Maak je keuze uit de volgende woorden:

btw - investeringen - maatschappelijke kosten - markt - omzet - ondernemen - risico's - veranderen - verbeteren - werkloosheid

Let op: Niet alle woorden hoeven gebruikt te worden.

De ... (1) ... die gedaan moeten worden, zullen op termijn leiden tot lagere bedrijfskosten. Klimaatneutraal ... (2) ... leidt tot een beter klimaat en daarmee tot verlaging van de ... (3) Bovendien onderscheidt een klimaatneutrale camping zich op een positieve manier in de ... (4) Dat zal op termijn leiden tot een stijging van de ... (5)

Schoon water hier, schoon water daar

Bij de beantwoording van de vragen 32 tot en met 38 hoef je géén gebruik te maken van een informatiebron.

Uit de krant:

Als eerste A-merk lanceerde Sanex een biologisch afbreekbare douchegel: Sanex Zero%. Sanex gaat daarin mee met één van de belangrijkste ontwikkelingen van het moment: aandacht voor duurzaamheid.

Bijkomend voordeel van Sanex Zero% douchegel is dat deze niet alleen in Nederland voor schoner water zorgt, maar indirect ook in het Afrikaanse Gambia!

Voor iedere 30.000 flessen Sanex Zero% douchegel die in Nederland worden verkocht, koopt Sanex een Blue Pump van FairWater.

FairWater is een Nederlandse non-profitorganisatie die gespecialiseerd is in het vervangen van kapotte waterpompen in Afrika door de duurzame Nederlandse pompen van het merk BluePump. Dit zijn eenvoudige en gebruiksvriendelijke waterpompen die zó sterk zijn dat ze 10 jaar lang meegaan en daardoor goedkoop zijn in onderhoud.

Hieronder volgen enkele gegevens over Gambia in 2010:

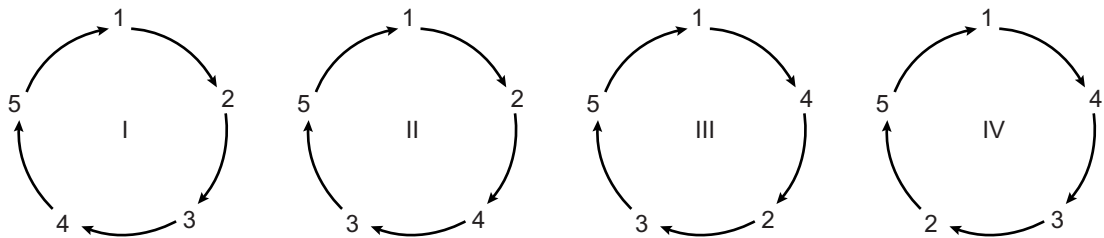
aantal inwoners	1.797.860
nationaal inkomen	\$ 1.067.000.000

- 2p **32** Betrouwbaarheid en lage onderhoudskosten zijn erg belangrijk voor duurzaamheid, vooral in gebieden waar mensen moeten rondkomen van minder dan \$ 2 per dag. Dit is de door de Verenigde Naties vastgestelde armoedegrens.
- Toon aan dat het inkomen per hoofd van de bevolking in 2010 in Gambia lager was dan \$ 2 per dag. Schrijf je berekening op.
- 1p **33** Om de mensen in Gambia te helpen, voorziet Sanex de bevolking van waterpompen.
- Geef een reden waarom Sanex samenwerkt met FairWater en niet zelf de pompen in Gambia koopt en plaatst.
- 1p **34** Sanex vermeldt op de website het volgende over de actie:
Een BluePump kost € 2.500. Met 1 pomp kunnen 250 mensen 10 jaar lang voorzien worden van water.
- Hoeveel bedragen de kosten voor Sanex om de gehele bevolking van Gambia voor 10 jaar te voorzien van drinkwater door middel van de BluePumps? Schrijf je berekening op.

De waterputten die de mensen tot nu toe altijd hebben gebruikt zijn vaak zelf gegraven open onhygiënische putten, waar weinig water uitkomt. De BluePump geeft schoner en meer water. Dit heeft veel voordelen voor de bevolking.

- 1p **35** Onhygiënisch water leidt tot een slechte gezondheid, waardoor de mensen in een vicieuze cirkel blijven zitten. Hieronder staat een aantal schakels uit een vicieuze cirkel. De cirkel begint steeds bij 1 en eindigt steeds bij 1 (via 5).

- 1 Mensen hebben een slechte gezondheid.
- 2 Mensen hebben een lagere arbeidsproductiviteit.
- 3 Mensen verdienen minder.
- 4 Mensen zijn vaak ziek.
- 5 Mensen kunnen zich geen goede gezondheidszorg veroorloven.

Welke van deze cirkels geeft de situatie van de vicieuze cirkel juist weer?

- A** cirkel I
- B** cirkel II
- C** cirkel III
- D** cirkel IV

- 1p **36** Het gebruik van de waterpompen kan leiden tot een versterking van de plaatselijke economie.
→ Leg uit dat meer aanbod van water kan leiden tot een versterking van de plaatselijke economie.

- 1p 37 De overheid van Gambia is blij met het gebruik van de waterpompen. De minister van economische zaken zegt: "Hierdoor zal niet alleen de plaatselijke economie versterkt worden, maar dit zal ook leiden tot een verdere groei van de welvaart in heel Gambia."
Hieronder staan verschillende stappen in de gedachtegang van de minister.

- 1 versterking van de plaatselijke economie
- 2 extra inkomen in Gambia
- 3 extra investeringen door plaatselijke ondernemingen
- 4 extra productie van kapitaalgoederen in Gambia
- 5 verdere groei van de welvaart in Gambia

In welke regel staan de stappen in een zodanige volgorde dat een logische gedachtegang ontstaat?

- A 1 → 2 → 3 → 4 → 5
- B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
- C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
- D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
- E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
- F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

- 1p 38 De actie van Sanex is goed voor de mensen in Gambia, maar de actie zou ook voor Sanex zelf wel eens voordelig kunnen zijn.
→ Leg uit hoe Sanex zelf ook beter kan worden van deze actie.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.